

5

NANA CAPARİDZE
NANİ TSULAİA
MAİA TSİLOSANİ

RİYAZİYYAT

I HİSSƏ

Şagird kitabı

Gürcüstan Təhsil, Elm, Mədəniyyət və İdman Nazirliyi tərəfindən 2018-ci ildə qrif verilmişdir

KITABDAN NECƏ İSTIFADƏ EDƏK

Kitabla işləməyi asanlaşdırmaq üçün, səni kitabın quruluşu ilə tanış edirik.

Kitab bölmələrdən, hər bir bölmə isə - paraqraflardan ibarətdir. Hər bir bölmədə özünü yoxlamaq üçün bir və ya iki test verilmişdir. Testlə işləmək sənə keçdiyiniz materialı necə mənimsədiyini, çətinliklərini və hansı məsələlərə diqqət yetirməyini yoxlamağa kömək edəcək. Kitabda bəzi paraqrafın sonunda aşağıdakı rubrikalara rast gələcəksən:

“Müstəqil tədqiqat üçün layihə” – onu yerinə yetirmək üçün sənə məlumat toplamaq (məlumat kitabçalarından, müxtəlif növ ədəbiyyatdan, inernetdən) və təqdimat üçün mövzu təqdim etmək lazım olacaq.

“Müstəqil tədqiqat üçün məsələ” saf riyazi xarakterlidir. Bu məsələni yerinə yetirərkən fikirləşmək, tədqiq etmək, məntiqi düşüncə, fərziyyələr ifadə etmək və nəticə çıxarmaq kimi bacarıqlar əldə edəcəksən.

“Bu maraqlıdır” riyaziyyat barədə maraqlı faktlar və nəzəriyyələr ilə səni tanış edəcək.

Kitabda izahlar, xassələr, düsturlar, bəzi vacib nəticələr rəngli fonda verilmişdir.

Hər bir paraqrafda bu nişanlara rast gələcəksən:

* – Nisbətən çətin məsələ;

– Yeni materialın izahı zamanı cavablandırılmalı olan asan suallar;

– Cütlüklərlə iş;

– “Oynayaq”

– Özünü yoxlamaq üçün test

– “Bu maraqlıdır” rubrikası

– Tədqiqat üçün layihə

– “Fikirləş” rubrikası

– Qrup işi

Kitabın sonunda fənnə aid axtarış, riyazi işarələr cədvəli, ölçü vahidləri, eləcə də İKT-dən istifadə etməklə əlavə tapşırıqlar və çalışmaların cavabları verilmişdir.

Kitabın qeydinə qal!

Kitabda qeydlər etmə!

Sənə uğurlar arzulayırıq!

MÜNDƏRİCAT

BÖLMƏ 1

NATURAL ƏDƏDLƏR VƏ ŞKALA

1. Natural ədədlər	8
2. Natural ədədlər necə yazılır	11
3. Ədədlərin yazılışında siniflər və mərtəbələr	15
4. Natural ədədlərin yuvarlaqlaşdırılması	18
5. Say sistemləri	21
6. Səhvləri tap və düzəlt (qrup işi)	24
7. Göstəricilər	25
8. Diaqram. Piktoqram	29
Özünü yoxlamaq üçün test	32
9. Qanuna uyğunluq	34
10. Natural ədədlərin müqayisəsi	38
11. Parça. Şüa	41
12. Ölçü vahidləri	43
13. Şkala	46
14. Koordinat oxu	50
15. Bucaq	53
16. Bucağın ölçülməsi	55
17. Üçbucaq	57
18. Ədədi ifadə, hərfi ifadə	59
19. Məntiqi məsələlər	62
Özünü yoxlamaq üçün test	66
I bölməyə aid əlavə çalışmalar	67

BÖLMƏ 2

NATURAL ƏDƏDLƏRİN TOPLANMASI VƏ ÇIXILMASI

1. Toplama	72
2. Toplamanın qanunları	75
3. Çıxma	78
4. Topla-çıxmanın birgə yerinə yetirilməsi	82
5. Tənlik	86
6. Məsələlər həll edək	89
Özünü yoxlamaq üçün test	94
II bölməyə aid əlavə çalışmalar	95
İKT-dən istifadə etməklə tapşırıqlar	97
Cavablar	99
Fənn üzrə axtarış	101
Kitabda istifadə olunan işarələr cədvəli	101
Ölçü vahidləri	101
Qədim ölçü vahidlərinin metrik ölçü vahidi ilə ifadə edilməsi	101

BÖLMƏ 1

NATURAL ƏDƏDLƏR VƏ ŞKALA

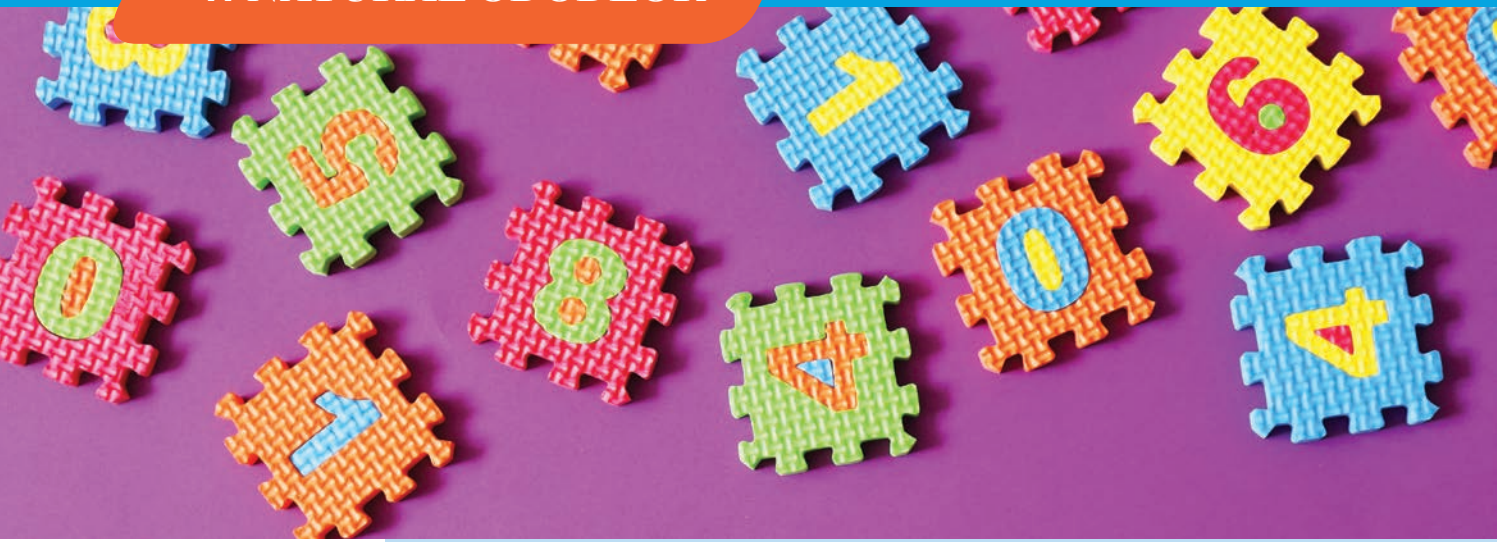
Öyrənəcəksən:

Natural ədədlər və onların yazılması qaydalarını; sütünlu və xətti diaqramları; piktoqramı; bucaq anlayışı və bucağın ölçü vahidlərini; məntiqi məsələlərin həlli metodlarını.

Bacaracaqsan:

- Müxtəlif mövqeli sistemdə yazılmış natural ədədlərin oxunması və yazılmasını;
- Sütünlu və xətti diaqramın, piktoqramın qurulmasını;
- Diaqramlarla və piktoqramlarla verilmiş göstəricilərin oxunmasını;
- Asan məntiqi məsələlərin həll edilməsini;
- Parçanın və bucağın ölçülməsini;
- Bucağın növlərinin (kor, düz, iti) ayırd edilməsini.

1. NATURAL ƏDƏDLƏR

İnsanlar əşyaları saymaq üçün rəqəmlərdən istifadə edirlər.

1. Sənin sinfində neçə nəfər şagird oxuyur?
2. Neçə fənn keçirsən?
3. Bir əsrdə neçə il var?
4. Bir sutkada neçə saat var?

Bir çox şeyləri saymaq olar, məsələn, il ərzində keçirilmiş səhnəciklərin sayı və s.

5. Başqa nəyi saya bilərik?

Əşyaları saymaq üçün istifadə olunan ədədlərə natural ədədlər deyilir.

Natural ədədlər bunlardır: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 və s. Gəlin baxaq “və s” nə deməkdir. Bunun üçün saymağı davam edirik. 7-dən sonra hansı ədəd gəlir? – 8. 8-dən sonra? – 9. 9-dan sonra? – 10.

6. Ən böyük natural ədədi deyə bilərikmi?

Bəli, sən düz fikirləşirsən: ən böyük natural ədədi deyə bilmərik, çünki hər bir natural ədəddən sonra növbəti, ondan 1 ədəd böyük ədəd gəlir. Aydındır ki, 1-dən başlayaraq bütün natural ədədləri yaza bilmərik (natural ədədlər ardıcılığını). Ona görə ilk bir neçə natural ədədi və sonra isə “və s” yazırıq. Üç nöqtə də yazmaq olar. Məsələn,

Bu cür: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ... Çoxlu nöqtə natural ədədlərin sonsuz sayda olmasını göstərir.

Və ya: 1, 2, 3, ...

Natural ədədlər ardıcılığının hər bir üzvü əvvəlkindən necə alınacaq?

Natural ədədlər ardıcılığı 1-dən başlayaraq bütün natural ədədlərdən ibarət ardıcılığa deyilir: 1,2,3, ...

Çalışmalar

- Natural ədədlər ardıcılığının hansı xüsusiyyətləri ilə tanış oldun?
- Ardıcılığın sonsuz olmasını necə yazı bilərik?
- Mümkündürsə, ən kiçik və ən böyük natural ədədi yaz.
- Hər bir natural ədəd üçün
 - növbəti natural ədəd varmı?
 - əvvəlki natural ədəd varmı?
- Aşağıda verilənlərdən hansı natural ədədlər ardıcılığıdır? Hər iki halda cavabı əsaslandır.

a. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, ...	c. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, ...
b. 1, 2, 3, 5, 4, 6, 7, 8, 10, 9, ...	ç. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, ...
- İlk ədədi:

a. 67;	b. 125;	c. 157;	ç. 2300.
--------	---------	---------	----------

 olan beş ardıcıl natural ədəd sadala
- Beşinci ədədi:

a. 67;	b. 856703;	c. 157;	ç. 2031.
--------	------------	---------	----------

 olan beş ardıcıl ədəd sadala
- Üçüncü ədədi:

a. 7;	b. 55;	c. 114;	ç. 537.
-------	--------	---------	---------

 olan beş ardıcıl natural ədəd sadala
- Ədədləri cəmi:

a. 13;	b. 15;	c. 17.
--------	--------	--------

 olan ən kiçik (ən böyük) üçrəqəmli ədəd nəyə bərabərdir?
- Sən və parta yoldaşın kiçik kağızlara dörd rəqəmli, beş rəqəmli və altı rəqəmli ədədləri sözlə yazın. Kağızlarınızı dəyişin və həmin ədədləri rəqəmlə yazın. Sənin yazdığın ədədləri dostun doğru yazıb yazmadığını yoxla.
- Cədvəli dəftərinə çək və doldur:

n	27				17	
n + 1		58		84		
n - 1			124			105

- Rəqəmlə yaz:
 - Əlli beş min altmış üç;
 - İki yüz əlli min doqquz yüz səksən iki;
 - Yüz min yeddi;
 - İyirmi iki min on.

Natural ədədlər ardıcılığı sonsuzdur

n-in əvvəlki rəqəmi
n - 1 dir

Əgər n ilə hər hansı natural ədədi qeyd ediriksə, növbəti ədəd natural ədədlər ardıcılığında ondan 1 ədəd çox olacaq, n + 1. (n + 1) n-dən sonra gələn ədədə deyilir, n-ə isə, (n + 1)-dən əvvəldə duran ədəd deyilir.

YADINA SAL!

Əgər bir ədədi a ilə, ikinci ədədi isə b ilə qeyd etsək, cəmi belə yazarıq: $a + b$

Fərq: $a - b$

Hasil: ab

Qismət: $a : b$

Məsələn, əgər

$a = 10$ və $b = 2$,

onda:

$a + b = 10 + 2 = 12$

$a - b = 10 - 2 = 8$

$a \cdot b = 10 \cdot 2 = 20$

$a : b = 10 : 2 = 5$

13. Cədvəlin ikinci sütununun doğruluğunu yoxla, cədvəli dəftərinə çək və boş xanaları doldur.

a	40	125	324	240			
b	8	25			11	15	35
$a + b$	48			270	22		
$a - b$	32		288				175
$a \cdot b$	320						
$a : b$	5					5	

14. Verilmiş ədəddən öncəki ədədin sonrakı ədədi nəyə bərabərdir?
15. Verilmiş ədədin növbəti ədədinin əvvəlki ədədi nəyə bərabərdir?
16. Nəyə bərabərdir:
- Ən kiçik dörd rəqəmli və ən böyük ikirəqəmli ədədlərin fərqi?
 - Ən böyük dörd rəqəmli və ən kiçik üç rəqəmli ədədlərin cəmi?
 - Ən böyük üç rəqəmli və ən böyük ikirəqəmli ədədlərin fərqi?

Gürcü əlifbasının hərflərini ardıcılıqla nömrələ və 17-ci və 18-ci tapşırıqları yerinə yetir.

- 17*. Aşağıdakı rəqəmli rebusları gürcü hərfləri ilə şifrələ:

- 12, 1, 8, 5, 12, 1, 19, 9, 10, 1;
- 12, 5, 3, 14, 2, 1, 17, 9;
- 12, 1, 13, 4, 1, 19, 20, 17, 9;
- 29, 9, 11, 1, 4, 9.

18. Sözləri şifrələ:

- məktəb;
- ay;
- pişik;
- planet;
- balıq;
- kirpi.

19. Yüz mindən:

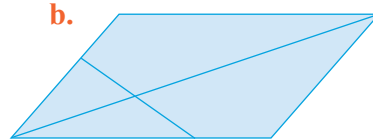
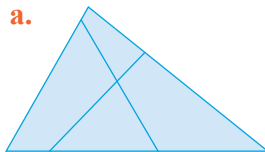
- 5 vahid az;
- 17 vahid çox;
- 500 vahid az;
- 1000 vahid çox;
- 10 dəfə çox;
- 10 vahid az.

olan ədədləri rəqəmlə yaz və adlandır.

20. Əməlləri yerinə yetir:

- $325 + 643$;
- $6321 + 2549$;
- $5471 + 2305$;
- $60541 + 34271$.

21. Şəkildə neçə üçbucaq və neçə dördbucaqlı var?

2. NATURAL ƏDƏDLƏR NECƏ YAZILIR

? 1. Hərflər və rəqəmlərin hansı ortaqı var?

Rəqəm ədədləri ifadə etmək üçün işarədir.

rəqəm	oxunuşu	ədəd
0	sıfır	sıfır
1	bir	bir
2	iki	iki
3	üç	üç
4	dörd	dörd
5	beş	beş
6	altı	altı
7	yeddi	yeddi
8	səkkiz	səkkiz
9	doqquz	doqquz

Natural ədədləri yazmaq üçün on rəqəmdən istifadə olunur:

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

? 2. 257, 752, 527, 572

ədədlərinin yazılışında hansı oxşarlıq və fərq vardır?

Ədədin yazılışında rəqəmin hansı yerdə (mövqedə) durmasının böyük əhəmiyyəti var. Ədədin yazılışında rəqəmin tutduğu yer **mərtəbə** adlanır.

Ədəd	Yüzlüklər mərtəbəsi	Onluqlar mərtəbəsi	Təklilər mərtəbəsi
257	2	5	7
752	7	5	2
527	5	2	7

Mərtəbələrə rəqəmlər verilmiş ədədi almaq üçün neçə təklik, neçə onluq, neçə yüzlik və s. götürmək lazım olduğunu göstərir. Məsələn, 2 yüzlik, 5 onluq və 7 təkliyin cəmi 257-dir.

Mərtəbədə 0 varsa, ədədi oxuyan zaman heç nə demirik. Məsələn, 7002 belə oxunacaq: Yeddi min iki

Təklilər mərtəbəsinin vahidi 1-dir. Onluqlar mərtəbəsinin vahidi 10-dur.
 $10 = 1 \cdot 10$
 Yüzlük mərtəbəsinin vahidi 100-dür.
 $100 = 10 \cdot 10$
 Deməli, hər bir mərtəbənin 10 vahidi daha yüksək mərtəbənin vahidini əmələ gətirir.

$$257 = 200 + 50 + 7$$

257-də
 7 rəqəmi 7 təkliyi,
 5 rəqəmi 5 onluğu,
 2 rəqəmi isə 2 yüzlüyü ifadə edir.

3 752 isə sonrakı mərtəbələrin cəmidir:

$$3\ 752 = 3000 + 700 + 50 + 2$$

3 752-də
 3 rəqəmi 3 minliyi,
 7 rəqəmi 7 yüzlüyü,
 5 rəqəmi 5 onluğu,
 2 rəqəmi isə 2 təkliyi ifadə edir.

0 rəqəmi təklilər mərtəbəsində durursa, verilmiş ədədi mərtəbələrə ayırarkən toplananlar arasında təklilər olmayacaq. $5430 = 5000 + 400 + 30$

3. “Əgər 0 onluqlar, yüzliklər və s. mərtəbəsində durursa” ifadəsi nə deməkdir?
4. Ədədləri mərtəbələrin cəmi şəklində göstər və sözlə yaz: 20007, 308207
5. Təklilər mərtəbəsindən başlayaraq altı rəqəmli ədədlərin mərtəbələrini sadala.
6. Ən böyük altı rəqəmli ədədin üzərinə 1 gəlsək hansı ədədi alarıq?

Natural ədədləri sonsuza qədər saya bilərik, həmçinin mərtəbələri də sonsuza qədər saymaq olar. 7-ci mərtəbəyə milyonluqlar mərtəbəsi deyilir. Milyonluqlar və ondan sonra gələn mərtəbələrə sonrakı paraqrafda rast gələcik.

Çalışmalar:

1. Ədədin mərtəbəsi nədir?
2. Təklilər mərtəbəsindən başlayaraq dörd rəqəmli, beş rəqəmli ədədin mərtəbələrini sadala.
3. Natural ədədləri yazmaq üçün neçə rəqəmdən istifadə olunur?
4. Bütün rəqəmləri sadala.
5. Verilmiş ədədi dəftərdə rəqəmlə yaz:

a. beş min otuz yeddi;	c. iki min on;
b. yeddi yüz iyirmi min beş;	ç. otuz min on.

17. Ədədin son rəqəmindən 7 dəfə çox olan ədədi tap.
18. İki natural ədədin cəmi 474-dür. Onlardan birinin son rəqəmi 1-dir. Bu rəqəmin üstündən xətt çəksək ikinci rəqəmi alarıq. Bu ədədləri tap.
19. Aşağıdakı misallarda boş yerlərə rəqəmlər yaz:

$$\begin{array}{r} \text{a.} \quad 5* \\ + *84 \\ \hline ***0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{b.} \quad 6*5* \\ - *8*4 \\ \hline 2856 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{c.} \quad 3*86 \\ + *2*7 \\ \hline 804* \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ç.} \quad \times 27 \\ \quad ** \\ \hline **8 \\ + ** \\ \hline 3** \end{array}$$

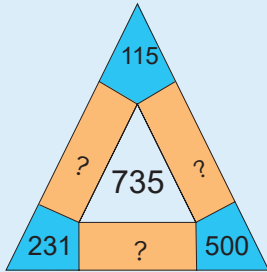
20*. Yaz:

- a. Bütün rəqəmləri fərqli olan ən böyük natural ədəd;
- b. Bütün rəqəmləri fərqli olan və yazılışında bütün rəqəmlər iştirak edən ən kiçik cüt natural ədəd.

21*. Yaz:

- a. Rəqəmləri cəmi 23 olan və onluq yazılışında 0 rəqəmi olmayan ən böyük natural ədəd;
- b. Rəqəmləri cəmi 23 olan ən kiçik natural ədəd.

ƏYLƏNCƏLİ ÇƏRÇİVƏ

Çərçivənin hər bir tərəfində ədədlərin cəmi çərçivənin ortasındakı ədədə bərabər olmalıdır.

Məlumat topla:

Ədədləri yazmaq üçün istifadə etdiyimiz rəqəmlərə - 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ərəb rəqəmləri deyilir. Ancaq, bu rəqəmləri ərəblər kəşf etməmişdirlər. Bu rəqəmləri kim kəşf etmişdir və nəyə görə onlara ərəb rəqəmləri deyilir?

3. ƏDƏDLƏRİN YAZILIŞINDA SİNİFLƏR VƏ MƏRTƏBƏLƏR

Yer kürəsinin ekvator xəttinin uzunluğu 40075696 m-dir.

Hazırda yer kürəsində 7 000 000 000 insan yaşayır.

Natural ədədləri yazmağı və oxumağı asanlaşdırmaq üçün təklilər mərtəbəsindən başlayaraq mərtəbələri üç-üç mərtəbə qruplarına, yəni siniflərə ayırmaq daha əlverişlidir.

Minliklər sinfi			Təklilər sinfi		
Yüz minliklər	On minliklər	Tək minliklər	Yüzlüklər	Onluqlar	Təklilər

Sən artıq **təklilər** və **onluqlar** sinfini tanıyırsan. Sonrakı **milyonluqlar sinfində** tək milyonluqlar, on milyonluqlar və yüz milyonluqlar mərtəbələri birləşmişdir. Milyonluqlar sinfindən sonra milyardlıqlar sinfi gəlir. Bir milyard belə yazılır: 1000 000 000.

- 1 000 000 – 1 milyon
- 10 000 000 – 10 milyon
- 100 000 000 – 100 milyon
- 1000 000 000 – 1000 milyon

Bir milyard 1000 milyona bərabərdir.

1. Milyardlıqlar sinfində hansı mərtəbələr birləşmişdir?
2. 1 000 000 saatda neçə il var?
3. 1 milyard saniyədə neçə il var?

Milyard ədədinin necə böyük olduğunu yəqin indi başa düşərsən. Başqa böyük ədədlərlə də tanış olmaq. Milyardlıqlar sinfindən sonra trilyonlar sinfi gəlir.

Milyonluqlar sinfinin vahidi 1 000 000 onluqdur. Milyonluqlar sinfinin vahidi 10000 000=1000000•1və s.

1 milyard vərəqi olan kitabın qalınlığı 40 km-dən çox olar!

3. ƏDƏDLƏRİN YAZILIŞINDA SINIFLƏR VƏ MƏRTƏBƏLƏR

Siniflər	Trilyonluqlar sinfi			Milyardlıqlar sinfi			Milyonluqlar sinfi			Minliklər sinfi			Təklilər sinfi		
	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Mərtəbələr	Yüz trilyonluqlar	On trilyonluqlar	Trilyonluqlar	Yüz milyardlıqlar	On milyardlıqlar	Milyardlıqlar	Yüz milyonluqlar	On milyonluqlar	Milyonluqlar	Yüz minliklər	On minliklər	Minliklər	Yüzlüklər	Onluqlar	Təklilər

1-dən 1 000 000 000-a qədər ədədləri dayanmadan yazsaq təxminən 300 il vaxt lazım olar.

Oxunur:

26 000 100 050

26 milyard 100 min 50

Ədədin asan oxunması və yazılması üçün onun yazılışında sinifləri bir-birindən qısa aralıqlarla ayırırlar. Məsələn, 357001000356 ədədi

Belə yazılır:

357 001 000 356

Belə oxunur:

357 milyard 1 milyon 356

Trilyonluqlar sinfindən sonra **kvadrilyonlar**, sonra **kvintilyonlar** və s. siniflər gəlir.

Paraqrafın əvvəlində verilmiş məlumatları indi daha asan oxuya bilərsiniz.

Çalışmalar:

- Sənə məlum olan sinifləri say.
- Hər bir sinifdə neçə mərtəbə var?
- Hər bir sinif hansı mərtəbə vahidlərindən ibarətdir?
- Təklilər sinfindən başlayaraq səkkizrəqəmli, onrəqəmli ədədlərin mərtəbələrini sadala.
- Aşağıdakı ədədləri dəftərdə sözlə yaz.

a. 5 607 809 310;	ç. 7 650 612 004;
b. 30 201 300 411;	d. 36 012 048 012;
c. 987 654 301;	e. 1 700 056 506.
- Sözlə yazılmış ədədləri rəqəmlə yaz:

a. on milyon dörd yüz otuz doqquz;	b. iki yüz otuz min bir;
c. üç milyon iki min on bir;	ç. beş milyon əlli dörd min dörd.
- Ədədi oxu və mərtəbələrin cəmi şəklində yaz:

a. 25 135;	ç. 56 785 678;
b. 100 025;	d. 8 555 556 647 000 901;
c. 5 201 315 235;	e. 200 102 001 119 821 947.

YADINA SAL!

1 rəqəmlə yazılan natural ədədlərə-birrəqəmli, 2 rəqəmlə yazılan ədədlərə-ikirəqəmli, 3 rəqəmlə-üçrəqəmli, (və s.) deyilir. İkirəqəmli, üçrəqəmli, dördürəqəmli, ədədlərə çoxrəqəmli ədədlər deyilir.

8. Antuan de Sent Ekzuperinin “Balaca Şahzadə” əsərində dördüncü planetin biznesmeni deyir ki, onun “beş yüz bir milyon altı yüz iyirmi iki min yeddi yüz ulduzu” var. Bu ədədi rəqəmlə yaz.
9. Ədəd necə dəyişər, əgər:
 - a. Yüzlüklər rəqəmini 3 ədəd böyütsək (azaltsaq)?
 - b. Minliklər rəqəmini 5 ədəd azaltsaq (böyütsək)?
10. Bir rəqəmlə neçə ədəd yazı bilərik?
11. Oxu:
 - a. Yer kürəsinin ekvator xəttinin uzunluğu 40 075 696 m-dir.
 - b. Günəşdən Yerə qədər məsafə 149 597 900 km-dir.
12. Ədədi yalnız rəqəmlərlə yaz:
 - a. 305 mln;
 - b. 20 mlrd;
 - c. 100 mln 3;
 - ç. 90 min 20;
 - d. 2 mln 10 min;
 - e. 9 mlrd 715 mln 5 min.
13. 8 dənə 8 arasında bir neçə yerdə toplama işarəsini elə yaz ki, cavab 1000-ə bərabər olsun.
14. Sakit Okeanın dərinliyi 3 970 m-dir. Bu göstəricini sözlə yaz.
15. Cədvəldə Günəş sistemi Planetlərinin göstəriciləri verilmişdir:

Planet	Diametr (km-lə)	Günəşə qədər məsafə (milyon km-lə)	Günəş ətrafında fırlanma vaxtı
Merkuri	4 880	58	88 sutka
Venera	12 100	108	225 sutka
Yer	12 756	150	365 sutka
Mars	6 790	228	687 sutka
Yupiter	142 800	778	12 il
Saturn	120 800	1 427	30 il
Uran	52 000	2 870	84 il
Neptun	48 400	4 497	164 il

Cədvələ əsasən suallar fikirləş və cavab ver.

“Milyon” sözü 15-ci əsrdə İtaliyada yaranıb. “Mille” – min deməkdir, “yon” isə ona böyüdücü mənə verir.

Milyon – mln.
Milyard – mlrd.

Müstəqil iş üçün layihə:

1. Məlumat topla və cədvəl şəklində tərtib et: Hazırda Gürcüstanda, Ermənistanda, Azərbaycanda, Almaniyada, Fransada ... neçə nəfər yaşayır.
2. Təsəvvür et ki, milyonların var. Həmin məbləği necə xərcləyərdin?

4. NATURAL ƏDƏDLƏRİN YUVARLAQLAŞDIRILMASI

Natural ədədləri dəqiqlik lazım olmadığı hallarda yuvarlaqlaşdırırlar. Doğrudan da Tbilisidən Mtsxetaya qədər məsafənin millimetr dəqiqliyi ilə və ya götürdüyümüz məhsulun çəkisinin qram dəqiqliyi ilə bilməyimiz vacib deyil. Lakin, dərman düzəldərkən hər bir komponentin çəkisini milliqramlara qədər bilməyimiz vacibdir.

Natural ədədi yuvarlaqlaşdıraq dedikdə - onu ona ən yaxın duran, sonu bir və ya bir neçə sıfırla qurtaran “bütöv” ədədlə dəyişmək deməkdir. Məsələn, 137 ədədini onluqlara qədər yuvarlaqlaşdıraq.

$$130 < 137 < 140$$

137 ədədi 140-a daha yaxındır. Buna görə də 137 ədədi 140-a qədər yuvarlaqlanır və belə yazılır:

$$137 \approx 140$$

Eyni ədədi yüzlüklərə qədər yuvarlaqlaşdıraq, o, 100 və 200 arasında yerləşdirilir.

$$100 < 137 < 200$$

Aydınır ki, $137 \approx 100$

235 ədədini yüzlüklərə qədər yuvarlaqlaşdıraq:

$$230 < 235 < 240$$

235 ədədi 230-dan, eləcə də 240-dan eyni məsafədədir. Əgər ədəd “bütöv” ədədlərdən eyni məsafədədirsə onda onu ən böyük ədədə qədər yuvarlaqlaşdırırlar. Deməli,

$$235 \approx 240$$

Eləcə də, 250 ədədini yüzlüklərə qədər yuvarlaqlaşdırsaq, alarıq:

$$200 < 250 < 300$$

$$250 \approx 300$$

$$2 < 5 < 7$$

belə oxunur:

“2 kiçikdir 5-dən və 5 kiçikdir 7-dən”.